

Юскович-Жуковська Валентина Іванівна, к.т.н., доцент, декан факультету кібернетики, **Лотюк Юрій Георгійович**, к.п.н., доцент кафедри математичного моделювання, **Соловей Людмила Ярославівна**, старший викладач кафедри інформаційних систем та обчислювальних методів (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне), valivanivna@i.ua

ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті досліджено ефективність використання соціальних мереж, як альтернативного комунікативного середовища у процесі викладання навчальних дисциплін в закладах вищої освіти. Проаналізовано особливості популярних соціальних мереж та можливості залучення їх в навчальний процес. Показано, що студентська Internet-аудиторія активно обмінюється, отримує та передає мультимедійну інформацію, зокрема, учбову, через соціальні мережі. Обґрунтовано доцільність організації освітнього процесу в закладах вищої освіти із застосуванням інструментарію соціальних мереж, як інформаційно-комунікаційного засобу навчання.*

***Ключові слова:** віртуальні соціальні мережі, інформаційно-комунікаційні технології, Internet-технології, електронне навчання, мультимедійний контент, 3D - простір.*

Yuskovych-Zhukovska Valentyna Ivanivna, Ph.D in Technical Sciences, Associate Professor, Dean of the Cybernetics faculty, **Lotiuk Yurii Heorhiiovych**, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor Department of Mathematical Modeling, **Solovei Liudmyla Yaroslavivna**, Senior Lecturer of Department of Information Systems and Computing Methods (Academician Stepan Demianchuk International University of Economic and Humanities, Rivne), valivanivna@i.ua

USE OF SOCIAL NETWORK RESOURCES IN EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract.

***Introduction.** The article explores the effectiveness of using social networks as an alternative means of communication in teaching discipline in higher education. The features of popular social networks and the possibility of their involvement in the educational process are analyzed. Students' online audiences have been shown to actively share, receive and transmit multimedia information, including*

education, through social networks. The expediency of organizing the educational process in the institution of higher education with the use of social networks as a means of information and communication training is substantiated.

In the context of the information society, virtual educational social networks that form a social group of teachers and students have become widespread. The ability to learn from any device connected to the Internet to make virtual social networks attractive to use in the branch of education.

Purpose. *To consider services and resources of social networks and to analyze the possibilities of their use in the educational process of higher education institutions.*

Methods. *E-learning methods, methods of the newest information methods of virtual 3D-space.*

Results. *It is advisable to use social networking resources for demonstration of lectures and practical materials in electronic form.*

Originality. *The conducted research proves that free services and resources of existing social networks create favorable conditions for students' education and are convenient and modern means of education.*

Conclusion. *The conditions for group organization of continuous learning, the possibility of constant interaction between the teacher and students in social networks at a convenient time for them, allows to organize individual work with each student. Virtual social networks can be a powerful resource for development and competence formation of students of the Faculty of Information and Communication Technologies.*

Key words: *Virtual social networks, Information and communication technologies, Internet technology, E-learning, 3d space, multimedia content.*

Основним завданням розвитку освіти в Україні на нинішньому етапі є інформатизація освіти, яка вимагає модернізації підходів до навчального процесу, що відбувається не лише в закладах освіти, а й за їх межами. Такий підхід передбачає необхідність спрямовувати діяльність науково-педагогічних працівників на пошук нових моделей організації навчального процесу через застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, формування електронного навчального середовища для якісної комунікації між викладачем та студентом, впровадження сучасних інновацій в освітній процес, доступ закладів вищої освіти до світових інформаційних ресурсів, можливість вчити та навчатися дистанційно.

Інформатизація освіти є ключовою умовою підготовки високопрофесійних кадрів, здатних працювати у нових, дедалі більш складних цифрових середовищах. До новітніх інформаційних технологій навчання, що орієнтовані на саморозвиток студентів, відносять соціальні мережі, які дозволяють їм збагачуватися знаннями і саморозвиватись. Саме соціальні мережі дозволяють постійно оновлювати знання. Питання щодо забезпечення ефективної роботи в інтерактивному режимі викладачів та студентів ставить перед дослідниками

завдання оцінити доцільність використання ресурсів популярних соціальних мереж в навчальному процесі закладу вищої освіти.

Проблеми розвитку соціальних мереж у контексті становлення та розвитку мережевого суспільства досліджувалися відомими вітчизняними вченими такими, як: Ю. Данько, С. Дука, Т. Галіч, В. Іноземцев, Н. Моїсеєєв, А. Захаренко та ін. Питанням щодо використання соціальних мереж та IT-технологій у навчальному процесі присвячені роботи таких українських науковців, як: Т. Архіпова, О. Буров, В. Гриценко, І. Іванюк, С. Литвинова, Н. Морзе, О. Слободяник, А. Хутірський, Г. Щербина, А. Яцишин та ін.

Проблеми застосування соціальних мереж у процесах комунікацій та теоретичних і практичних основ їх використання в освітній галузі висвітлені у роботах таких закордонних вчених: М. Амбруст, Й. Бенклер, С. Блек, Ю. Данько, Є. Діканський, П. Гіллен, Д. Кіпатрік, С. Крібель, П. Дойль, Дж. Мерредіт, О. Мнакацян, В. Фрейман та ін.

Однак, незважаючи на посилену популярність соціальних мереж для неформального спілкування та розваг, важливо розглянути, соціальну мережу як комунікативне середовище в навчальному процесі. Це зумовлено тим, що до цього часу відсутні комплексні дослідження, присвячені використанню соціальних мереж в якості ефективного навчального середовища. Тому виникає необхідність у дослідженні ресурсів соціальних мереж для здійснення on-line комунікацій між викладачем та студентами для інтенсифікації їх професійної підготовки.

Метою нашої статті є обґрунтування доцільності використання ресурсів соціальних мереж в навчальному процесі закладів вищої освіти.

Глобальна інформатизація суспільства та активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес закладів вищої освіти призводять до зміни освітянських парадигм, переходу на індивідуалізацію процесу навчання та модернізацію сучасної освіти.

Тому актуальним є дослідження використання соціальних мереж в навчальному процесі закладів вищої освіти (ЗВО). Всесвітня мережа Internet надає безліч можливостей для створення мережевих комунікацій викладачів зі студентами, зокрема через ресурси соціальних мереж. Засобами соціальної мережі можна створити нові навчальні курси, які будуть доступні для всіх учасників групи; нові інформаційні ресурси навчального призначення, різні електронні портфоліо студентів та викладачів тощо.

На думку О. Тишкової в Інтернеті існує незліченна кількість спільнот, що надають можливість самонавчанню [1]. За її трактуванням соціальні мережі, мета яких задовольнити осіб, що займаються самоосвітою, поділяються на мережі загальної тематики, спеціалізовані та ділові. Вчена виділяє такі можливості використання соціальних мереж: IOL – Intra organizational Learning (внутрішнє організаційне навчання); FSL – Formal Structured Learning (формалізація структурованого навчання) – можливість для

педагогів (вчителів, тренерів); GDL – Group Directed Learning (групове навчання); PDL – Personal Directed Learning (персональне навчання); ASL – Accidental & Serendipitous Learning (випадкове навчання) (Social). Інструменти завдяки яким соціальні мережі відкривають широкі можливості для будь якого громадянина є: RSS-канали; мікроблогінг, відеохостинг, соціальні заклади, спільні календарі, організаційні карти, тощо.

Впровадження в початковий процес соціальних мереж надає можливість студентам оперативного отримувати навчальну інформацію, набувати знань з різних предметних галузей, розширювати коло спілкування, розвивати критичне мислення, самостійність та відповідальність, розвивати вміння працювати в одній команді. Мережеві комунікації конструюють різноманітну навчальну інформацію. Соціальні мережі є інформаційно доступними та оснащені зворотнім зв'язком. Тобто соціальні мережі можна використовувати як новий засіб учбової комунікації та як нове формування сучасного навчального середовища. Соціальним мережам притаманні такі властивості, як інтерактивність та відкритість. Це дозволяє формувати навчальний текстовий, графічний, аудіо-, відео- контент.

З технологічної точки зору соціальна мережа – це інтерактивний, з великою кількістю користувачів веб-портал, контент якого наповнюється самими учасниками. Теоретично у якості соціальної мережі можна розглядати будь-яку он-лайн спільноту [2].

За твердженням дослідників О. Готько, О. Чайковської та Н. Наливайко «Важливою особливістю соціальних мереж є те, що це – певне закрите середовище, інформацію в якому можуть отримувати лише його учасники, і лише з дозволу її власника» [3].

До основних функцій соціальних мереж відносяться:

- створення індивідуальних профілів, в яких буде міститися певна інформація про користувача;
- взаємодія між користувачами шляхом перегляду взаємних профілів, внутрішньої пошти, коментарів та ін;
- досягнення спільної мети шляхом кооперації, наприклад пошук нових друзів, ведення групового блогу та ін;
- обмін ресурсами, наприклад посиланнями на сайти;
- задоволення потреб за рахунок накопичення ресурсів, наприклад знаходження нових друзів для спілкування [4].

Таким чином, соціальні мережі спрямовані на об'єднання фізичних осіб, які мають схожі інтереси в різних галузях і сферах і надають можливість спілкуватися з однодумцями без сторонніх осіб. Наведемо класифікацію соціальних мереж (табл. 1).

Соціальні мережі сьогодні стали універсальним інструментом для віддалених комунікацій викладачів зі студентами. Internet-ресурси соціальних мереж забезпечують формування якісно нових форм навчання.

Класифікація соціальних мереж

№	Соціальні мережі	Використання соціальних мереж
1	Інформаційні СМ	Об'єднують фахівців, зацікавлених в просуванні своїх інтересів та які шукають корисну інформацію
2	Освітні СМ	Об'єднують студентів та викладачів дистанційної взаємодії
3	Дослідницькі СМ	Об'єднують дослідників для проведення спільних наукових проектів
4	СМ для новин	Об'єднують користувачів, які генерують цікавий контент для новин
5	СМ для аматорів кіно та музики	Об'єднують прихильників в галузі мистецтва
6	Універсальні СМ	Зосереджуються на багатовекторні тематиці з усіма користувачами

Практично кожна з соціальних мереж має такі важливі комунікативні функції, як систему миттєвих «повідомлень». Це дозволяє в режимі реального часу всім учасникам групи спілкуватися в навчальних цілях. «Чати» дозволяють одночасно вступати в комунікацію декільком учасникам групи. «Форуми» надають можливість брати участь у навчальному семінарі, дискусії. «Блоги» призначені для розміщення навчальної інформації для всіх зареєстрованих учасників. «Вікі-довідник» дозволяє робити гіперпосилання на інші навчальні сайти та матеріали. Мультимедійність дозволяє формувати навчальне середовище із застосуванням аудіо-, відео- контенту.

Практично всі соціальні мережі дозволяють розміщувати мультимедіа-контент для навчальних цілей. Кожна соціальна мережа має свої особливості, які впливають на вибір користувачів. Відеоконференції дозволяють передавати співрозмовникам групи, зображення та звук, створювати ефект присутності.

Оскільки відеоконференції максимально наближені до реального спілкування, вони за рахунок візуалізації мають високий рівень довіри студентської Internet-аудиторії до викладача. Сучасні інформаційні технології сприяють активізації процесу віртуалізації світового освітнього простору. Тісні контакти між студентами та викладачами встановлює 3D-середовище, яке дозволяє більш ефективно спілкуватись.

Інтерактивний віртуальний 3D-простір надає такі сервіси:

– синхронізований перегляд електронних підручників, навчальних посібників;

- демонстрацію графічних зображень;
- віртуальні екрани з відеопрезентаціями лекційного і семінарського матеріалу та практичних задач.

Соціальні мережі практично оснащені всім інструментарієм, необхідним для створення нової віртуальної спільності. В будь-яких соціальних мережах можна транслювати навчальний контент з особистого акаунта. Для того, щоб не змішувати студентів конкретної групи для вивчення тої чи іншої дисципліни, викладачу необхідно розмежувати сферу інтересів. Для цього, наприклад, необхідно обрати групу (спільноту) або публічну сторінку (пабллік).

Інформація на публічній сторінці є завжди доступною для всіх користувачів мережі Internet. Доступ до інформації у відкритій групі можуть мати студенти, які зареєстровані у відповідній соціальній мережі. Якщо ж група є закритою, то доступ до навчальної інформації надається лише студентам цієї групи. Адміністратор групи може розсилати запрошення в групу. Таким чином, для спілкування з академічними групами студентів, для трансляції їм навчального контенту може підійти група будь-якої соціальної мережі.

Соціальні мережі дозволяють вміщувати електронні курси практично з усіх навчальних дисциплін. Мережі використовують відео-, аудіо- та фото-формати для подання навчального матеріалу. Для цього достатньо зареєструватися та створити відповідну спільноту в соціальних мережах.

Т. П. Збрицька та А. І. Табанова наголошують, що соціальні мережі можуть бути обрані в якості інструменту навчання головним чином тому, що для студентів ця платформа є звичайною у повсякденному житті. Також важливим є загальнодоступність мережі та простота/зручність інтерфейсу.

Дослідивши сучасні наукові роботи за висвітленою тематикою та на основі здійсненого аналізу, автори дійшли певних висновків стосовно інструментів застосування соціальних мереж в освітньому процесі. Отже, можливостями для застосування віртуальних соціальних мереж в освітньому процесі можуть бути такі засоби:

- чат/стіну можна використовувати для дистанційного консультування, взаємного навчання, розвитку комунікативних навичок;
- коментарі, спілкування є основною зоною використання в освітньому процесі – це представлення результатів проекту з обговорення, швидкий зворотний зв'язок, розміщення додаткових матеріалів, можливості спільної роботи, вільне спілкування за рамками формального навчання;
- власний блог можна використовувати для підвищення мотивації студентів, впроваджуючи ігрові технології, тести, опитування;
- рейтинги, «лайки», вбачаємо як можливість оцінки викладачів.

Наведемо приклади використання в навчальному процесі соціальних мереж:

- Facebook – для обговорення організаційних питань зі студентами;
- Google Docs – для зберігання навчальних матеріалів, проведення опитувань і анкетування, роботи з таблицями та презентаціями;

- YouTube – для перегляду та створення навчальних роликів;
- Twitter, Livejournal – для створення публікацій та корисних посилань з дисципліни;
- Coursera – для освоювання курсів і тренінгів за різними спеціальностями;
- Ted – для перегляду конференцій з різноманітних актуальних тем на англійській мові [5].

На думку Л. Шутяк використання соціальних мереж у навчальній діяльності має багато переваг, а саме: «звичне середовище; усі учасники мережі створюють мережевий навчальний контент; можливість спільної роботи; наявність форуму, «стіни», чату; кожен учень-учасник може створити свій блог; можливість простежувати активність учасників» [1, с. 136].

Розглянемо деякі з них детальніше [6]:

1. Отримання відомостей про розклад занять, навчання, завдання, результати оцінювання та ін.;

2. Робота з документами – чати/групи у Facebook і Telegram – оптимальна можливість закачувати, зберігати і поширювати великі об'єми інформації (серед іншого – фото, аудіо і відео, які дають змогу відразу ж оприлюднити інформацію);

3. Відеозв'язок – дозволяє викладати навчальний матеріал on-line та обмінюватися зі студентами лекціями, а також давати консультації в онлайн-режимі;

4. Доступність і легкість у використанні, велика залученість студентів та викладачів у соціальні мережі;

5. Пошук та аналіз інформації, що є одним із головних завдань студентів та висуває додаткові вимоги до викладача, змушуючи його регулярно переглядати Інтернет на предмет появи нових навчальних матеріалів;

6. Викладачі стають доступнішими для студентів, які можуть поставити питання й оперативної отримати відповідь, що значно пришвидшує й покращує процес навчання;

7. Дають можливість розкритися тим студентам, які відчувають певний страх чи дискомфорт, виступаючи на публіці;

8. Контроль виконання завдань та повідомлення студентів про терміни складання завдань;

9. Голосування за кращі проекти (анкетування студентів щодо якості освітніх послуг).

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що використання ресурсів соціальних мереж, їх велика інформативність, всюдоступність та неформальність дозволяють створити креативне навчальне середовище для здійснення комунікацій між викладачем та студентами. Така форма організації навчального процесу сприятиме більшій мобільності, інтерактивності та доступності для оволодіння знаннями. А це, в свою чергу, позитивно вплине на мотивацію студентів до

навчання. Отже, соціальні мережі необхідно реформувати як нестандартний освітній потенціал, що може скласти основу інноваційного навчального процесу із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Перспективним дослідженням з цього питання може бути обґрунтування напрямів використання соціальних мереж в технологіях дистанційної освіти.

Список використаних літературних джерел

1. Тишкова О. В. Сучасні мережі як виклик сучасності в освітньому середовищі. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 34. 2014. С. 63–72.
2. Кірпатрік Д. Ефект Facebook. Внутрішня історія компанії, що об'єднує світ. Київ: Темпора, 2013. 482 с.
3. Готько О., Чайковська О., Наливайко Н. Соціальні Інтернет-мережі та віртуалізація суспільного життя. *Журнал «Молодь і ринок»*. № 2 (133), 2016. С. 94.
4. Social Network Sites: Defenition, History and Scholarship. URL: <http://jcmc.Indiana.edu/voll3/issue1/boyd.Ellison.html>. Title from screen (дата звернення 10.10.2019).
5. Збрицька Т. П. Актуальність використання інструментів соціальних мереж в освітньому процесі. *Вісник соціально економічних досліджень: зб. наук. праць*. За ред. М. І. Звєрякова (голов. Ред.) та ін. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2018. № 3 (67). С. 117–130.
6. Шутяк Л. Соціальні мережі в теорії і практиці викладання журналістикознавчих дисциплін. *Вісник Львівського університету*. 2018. Вип. 43. С. 296–301.

References

1. Tyshkova O. V. (2014). Suchasni merezhi yak vyklyk suchasnosti v osvitnomu seredovysshchi. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny (Bulletin of the Institute for Child Development)*. Serii: Filosofiia, pedahohika, psykhohiia: zb. nauk. prats (Series: Philosophy, Pedagogy, Psychology: a collection of scientific works). Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 34, 63–72 (In Ukrainian).
2. Kirpatrik D. (2013). Efekt Facebook. Vnutrishnia istoriia kompanii, shcho obiednuie svit. Kyiv: Tempora (In Ukrainian).
3. Hotko O, Chaikovska O., Nalyvaiko N. (2016). Sotsialni Internet-merezhi ta virtualizatsiia suspilnoho zhyttiaiu *Zhurnal «Molod i rynek» (The magazine «Youth and the market»*, 2 (133), 94 (In Ukrainian).
4. Social Network Sites: Defenition, History and Scholarship. URL: <http://jcmc.Indiana.edu/voll3/issue1/boyd.Ellison.html>. Title from screen (Last accessed: 10.10.2019).
5. Zbrytska, T. P. (2018). Aktualnist vykorystannia instrumentiv sotsialnykh merezh v osvitnomu protsesi. *Visnyk sotsialno ekonomichnykh doslidzhen (Bulletin of socio-economic research)*. Odesa: Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet, 3 (67), 117–130 (In Ukrainian).
6. Shutiak L. (2018). Sotsialni merezhi v teorii i praktytsi vykladannia zhurnalistykoznavchykh dystsyplin. *Visnyk Lvivskoho universytetu (Bulletin of the University of Lviv)*, 43. 296–301 (In Ukrainian).

Рецензент: д.т.н., професор Бомба А. Я.